

Reglugjörð

101
10. ágúst

fyrir Austur-Barðastrandarsýslu um fjallskil, eyðing refa o. fl.

I. Stjórn.

1. gr.

Málefni þau, sem þessi reglugjörð á við, standa undir umsjón og framkvæmd hreppsnefndanna í Austur-Barðastrandarsýslu, hvernar í sínum hreppi. Þær eiga að gæta þess, að reglugjörðinni sje hlýtt, og að þeir sem brjóta móti henni verði kærðir.

2. gr.

Sýslunefnd Austur-Barðastrandarsýslu hefir yfirstjórn alla. Til hennar má skjóta öllum úrskurðum og ráðstöfunum hreppsnefndanna. Þó verður sjerhver þegar að hlýða fyrirskipunum hreppsnefndarinnar, hvort sem hann áfrýjar þeim eða ekki, en áliti sýslunefnd, að honum hafi verið órjettur gjör, og hann haft skaða af, ákveður hún honum sanngjarnar bætur úr sveitarsjóði.

II. Um sauðfjármörk og markaskrár.

3. gr.

Sjerhver fjáreigandi skal hafa greinilegt mark á fje sínu. Enginn má hafa afeyrt, nje fleiri en tvö mörk í einu. Nú eignast maður kind, er hann fær eigi markað undir sitt mark, skal hann þá brennimerkja hana á hægra horni með sínu eigin brennimarki, ef hyrnd er, en sje hún kollótt, skal hann festa spjald eða klæði með fangamarki sínu í eyrun.

4. gr.

Markaskrá fyrir sýsluna skal endurprenta eigi sjaldnar en fimta hvert ár. Sýslunefndin skipar fyrir um undirbúning og samning á markaskránni og lætur prenta hana. Skylt er hverjum markeiganda að greiða 25 aura fyrir hvert mark, er hann lætur prenta. Hrökkvi það gjald eigi fyrir prentunarkostnaði, greiðist það er til vantar úr sýslusjóði. Ennfremur er hverjum markeiganda skylt að láta prenta mörk sín þegar markaskrá er prentuð.

5. gr.

Nú vill einhver taka upp fjármark, og skal hann þá tilkynna það hreppsnefndaroddivitum í aðliggjandi hreppum sýslunnar, og innfæri þeir það í markaskrár sínar. Enginn má taka upp mark, sem annar sýslubúi hefir.

101

10. ágúst

6. gr.

Nú flytur markeigandi inn í sýsluna, og skal hann þá tilkynna mark sitt á þann hátt, sem segir í 5. gr. Eigi hann sammerkt við nokkurn í sýslunni, skal hann þá leggja niður það mark, ella semja við hlutaðeiganda um notkun þess.

III. Um fráfarur og rekstur geldfjár til fjalla.

7. gr.

Enginn má færa lömb frá ám nema í góðu veðri og þau sjeu að minsta kosti 4 vikna gömul. Skulu lömb setin eigi skemur en 3 sólarhringa í heima-högum. Enginn má kefla lömb.

8. gr.

Hver maður skal reka alt geldfje sitt til fjalla á vorin, í eigið land ef til er, ella fá hann sjer upprekstur hjá öðrum. Upprekstrargjald skal vera 7 aurar fyrir hverja kind og 4 kr. fyrir hvert hross. Gjaldldagi á því er 31. október ár hvert.

9. gr.

Þar sem tveir eða fleiri menn hafa sambeit í óskiftu landi, má enginn þeirra nota beitina, nema eftir ítölu móts við sameigendur sína, er metin sje af úttektarmönnum eða yfirúttektarmönnum, svo sem landskiftalögin frá 10. nóv. 1913 mæla fyrir. Sá, sem ekki hlitir ítölu, greiði sektir samkvæmt reglugjörðinni. Sama rjett til að krefjast ítölu hefir nágranni, ef honum þykir land nábúa sins ofskipað.

Sömuleiðis skal hreppsnefnd láta gjöra ítölu í alt beutiland hreppsins, ef helmingur ábúenda krefst þess, og greiðist þá kostnaður við ítöluna úr sveitarsjóði.

IV. Um fjallskil.

10. gr.

Tvennar skulu fjalleitir á hausti. Hinar fyrri skulu byrja mánudag í 22. viku sumars, nema hreppsnefnd mæli öðruvísi fyrir. Svo getur og hreppsnefnd skipað eftirleitir, einar eða fleiri, ef þurfa þykir. Alt fje úr fjallheimtum skal rekið til rjettar.

11. gr.

Skylt er hverjum þeim manni, sem á 6 kindur á fjalli, að gjöra fjallskil fyrir fje sitt, að tiltölu rjettri við aðra fjäreigendur í hreppnum, og ennfremur fyrir fje því, sem hann hefir tekið til uppreksturs úr öðrum hreppum.

101

10. ágúst

12. gr.

Hreppsnefndin skal á ári hverju skipa fyrir um fjallgöngur og alt, sem þar að lýtur. Skal hún birta skipanir sínar með nægum fyrirvara. Falið getur nefndin einum eða fleirum úr sínum flokki að stjórna fjallskilum. Við niðurjöfnunina skal sjerstaklega haft tillit til fjártölu. Hreppsnefndin skal kjósa svo marga leitarföngja, sem þörf er á, til að stjórna göngunum, og getur enginn skorast undan því, enda þótt hann sitji ekki í hreppsnefnd.

13. gr.

Sjerhver sá, sem er óánægður með fjallskilaniðurjöfnun, skal ekki síðar en á næstu hausthreppaskilum kæra slíkt skriflega fyrir hreppsnefndinni, og er nefndin skyld til að hafa svarað kærinni innan mánaðar frá því er kært var. Skotið getur kærandi málinu til sýslunefndar, enda hafi hann gjört það fyrir lok þess árs.

14. gr.

Skylt er hverjum þeim, er fjallskil á að gjöra, að hlýðnast tafarlaust skipunum hreppsnefndarinnar, og það alt að einu þótt hann sje óánægður með þær og ætli að kæra þær. Nú vanrækir einhver að gjöra fjallskil og skal þá hreppsnefndin eða leitarfönginn kaupa menn og hesta á hans kostnað, svo fjallskilaskyldu hans sje fullnægt.

V. *Um rjettarhöld og meðferð á óskilafje.*

15. gr.

Þessar eru lögrjettir:

- Í Geiradalshreppi: í Gautsdal.
- Reykhólahreppi: á Kinnarstöðum og við Heyá.
- Gufudalshreppi: við Djúpafjarðarbotn og í Múla við Kollafjörð.
- Múlahreppi: við Axlir hvorutveggju og á Litlanesi.

Skal úr fyrri göngum rjettað þessa daga:

- Í Gautsdalsrjett fyrsta leitar dag.
- Kinnarstaðarjett þriðjudag í 22. viku sumars.
- Heyárrjett mánudag í 22. viku sumars.
- Djúpadalrjett þriðjudaginn í 22. viku sumars.
- Múlarjett mánudaginn í 22. viku sumars.
- Axlarjett eystri mánudag í 22. viku sumars.
- Axlarjett vestari þriðjudag í 22. viku sumars.
- Á Litlanesi mánudag í 22. viku sumars,

101

10. ágúst

Skyldir eru landeigendur og ábúendur að leyfa rjettarstæði og rjettarbyggingu. Valdi rjettarbygging usla á engjum, er rjett að endurgjalda það af viðkomandi sveitarsjóði í eitt skifti fyrir öll, eftir mati tveggja óvilhallra manna. Nefni hreppsnefnd til annan, en ábúandi hinn. Komi þeim ekki ásamt, skulu þeir kjósa hinn þriðja. Ræður afl atkvæða um endurgjaldið. Jarðarábúandinn hefir engin umráð yfir rjettinni, að undanskildum sínum eigin dilk.

17. gr.

Rjett á að vera á sem haganlegustum stað og svo gjörð:

- a. Að almenningur sje nógu stór.
- b. Að sjerhver búandi hafi nógu stórt dilkrúm fyrir alt afrjettarfje af heimili sínu.
- c. Að nógu stórt dilkrúm sje til fyrir alt utanhreppsfe. Skal hver hreppur eiga þar dilkrúm, er hann á fjárvon, og kosta það sjálfur, nema öðruvisi sje umsamið milli hlutaðeigandi hreppsnefnda.
- d. Að allir veggir rjettarinnar sjeu traustir og svo háir hvarvetna, að engin sauðkind geti stokkið upp á þá.

Hreppsnefnd skipar að öðru leyti fyrir um rjettarbyggingu og árlegt viðhald. Fjáreigendur skulu skyldir til að kosta rjettarbyggingu og aðgjörð. Nú vanrækir einhver að vinna að rjettarbyggingu eða aðgjörð, skal þá hreppsnefnd tafarlaust kaupa menn á hans kostnað til að gjöra verkið.

18. gr.

Oddviti er rjettarstjóri, nema hann skipi annan. Hver ábúandi er skyldugur til að vera rjettarstjóri eitt ár í senn, ef honum er skipað. Rjettarstjóri skal stýra rjettarhaldinu svo alt gangi sem greiðast og með sem bestri reglu. Hann skal nefna tvo fjárglögga menn til að skoða í dilkana áður út er hleypt, sjá um, eftir föngum, að lambsmæður helgi sjer ómerkinga og mýjetninga, og að síðustu töfludraga úrtíning allan. Enginn má marka fje á lögrjett, nema með leyfi rjettarstjóra. Allir, sem við rjettarhaldið eru, skulu hlýða rjettarstjóra í öllu því, er góða reglu og gott skipulag snertir.

19. gr.

Ómerkinga, markkalið og mýjetið fje, sem ekki þekkist, má selja að afloknu rjettarhaldi. Hið annað óskilafje skal skoða nákvæmlega og senda glögga lýsingu af því í næstu hreppa á alla vegu, svo fljótt sem unt er.

Hreppsnefndin skal koma óskilafjenu í gæslu, og er hver búandi skyldur að hafa þann starfa á hendi í 3 ár í röð, ef hreppsnefnd krefur og honum er það mögulegt. Gæslukaup skal vera 4 aurar um sólarhring fyrir hverja kind. Það fje, sem eigendur ekki hafa helgað sjer, skal selt við opinbert uppboð eftir 14 daga frá síðari fjalleitum.

20. gr.

Skylt er hverjum manni að greiða sem best fyrir fje annara, þar til heyrir, að reka heimtufje bæ frá bæ, og handsama þær kindur, er slingra saman við heimtufje og koma þeim til skila, annaðhvort til eiganda, eða þess manns, sem geymir óskilafjenað. Hver sem gerir sig sekan í skeytingarlausri eða harð ýðgislegri meðferð á heimtufje, þar með talið að svelta það inni, reka það óþyrmi-lega, eða týna því, skal kærður til hegningar. Skyllt er hverjum þeim manni, sem rekur eða lætur reka fjárhópa frá rjettum, eða á annan hátt, að hafa nægilegan mannafla við fjárreksturinn. Rekstrarstjóri skal jafnan hafa mann á undan fjárhópnum, til að fyrirbyggja að annað fje geti komið saman við, sem gæti valdið óþægindum eða flækingi á fje, og hefir hreppsnefnd vald til að ákveða mannfjölda við slíka rekstra, ef þurfa þykir.

21. gr.

Fjallafje, sem finst eftir að búið er að selja óskilafje, skal rekið til oddvita, er lætur reka það til eiganda, sje hann eigi langt burtu, ella selja það við opinbert uppboð. Allan kostnað greiðir eigandi fjárins áður en það er afhent. Þó getur finnandi rekið slíkt fje til eiganda, eða gætt þess, alt á kostnað hans, ef slíkt yrði álitid haganlegra.

22. gr.

Fyrir lok nóvembermánaðar skal hreppsnefnd hver senda oddvita sýslunefndarinnar skýrslu yfir seldar óskilakindur í hreppnum, með mörkum þess og einkennum. Því næst skal oddviti sýslunefndarinnar auglýsa í opinberu blaði á kostnað sýslusjóðs alt það óskilafje, sem á því ári hefir verið selt í sýslunni, með mörkum þess og einkennum. Gefi eigandi sig fram, og sanni eignarrjett sinn að hinu selda óskilafje innan þriggja mánaða frá birtingu auglýsingarinnar fá þeir andvirði þess, að frádregnum öllum kostnaði. Að öðrum kosti rennur andvirði óskilafjár í hlutaðeigandi sveitarsjóð.

VI. *Um stóðhross.*

23. gr.

Skyldur er sjerhver að koma öllum ótömdum stóðhrossum sínum á fjall, ef það er til í hreppnum, svo snemma á vori hverju, sem árferði og önnur atvik leyfa eftir álitu hreppsnefndar. Engum er heimilt að hafa stóðhross í heima-högum frá því þau áttu að rekast og alt fram til rjetta að hausti, nema hreppsnefnd og nágrannar leyfi. Eigandi ábyrgist að stóðhross geri engan skaða. Nú ganga stóðhross í land annara, og má þá landeigandi taka þau í gæslu, en gera skal hann eiganda aðvart innan tveggja sólarhringa um að útleysa þau, móti 10 aura gæslukaupi fyrir hvert hross um sólarhring, og gjaldi eigandi að auki skaðabætur fyrir landsþjöll og annan kostnað, eftir mati tveggja óvilhallra manna.

VII. Um eyðing refa.

24. gr.

Á vori hverju skulu hreppsnefndir annast um, að reglulegar grenjaleitir fari fram í tæka tíð um allan hreppinn, bæði á afrjettum og heimalöndum, á þann hátt sem hentast þykir og tryggilegast. Skal hún birta hverjum búanda hvernig grenjaleitum skuli haga. Vanræki nokkur búandi að hlýðnast slíkri skipun hreppsnefndar, hefir hún heimild til að ráða mann til grenjaleitar á þess kostnað, er sýnt hefir vanrækslu í því efni.

25. gr.

Í hvert sinn, sem gren finst, skal tafarlaust tilkynna það skotmanni þeim, sem hreppsnefnd hefir ráðið, og ber skotmanni, svo fljótt sem unt er, að fara á grenið.

26. gr.

Varast skal að hafa með sjer hund á greni eða í grenjaleit, sem og alt annað, er fælt getur dýrið á burtu, eða orsakað að það flytji yrðlinga. Það skal með öllu bannað að rjúfa gren, eða spilla því á annan hátt, og varðar það sektum, alt að 25 kr., ef út af er brugðið.

27. gr.

Fyrir sólarhring hvern, er skotmaður liggur á greni, skal gjalda honum 3 kr. í kaup, og vökumanni jafnmikið, en sjálfir sjá þeir sjer fyrir fæði. Auk þess fær skotmaður 4 kr. fyrir fyrra dýrið, sem hann vinnur, en 8 kr. fyrir hið síðara. Ekki á skotmaður heimting á borgun samkvæmt þessari grein, nema hann hafi farið á grenið eftir beiðni og ráðstöfun hreppsnefndar. Sá, sem drepur yrðling, hvort það er gert á greni eða utan grens, skal fá 50 aura fyrir hvern.

28. gr.

Ekki skal gjalda skotmanni kaup fyrir að liggja á greni lengur en þrjá sólarhringa. Yfirgefi hann grenið innan þess tíma, án gildra orsaka, og hafi hann eigi unnið bæði dýrin, fyrirgerir hann daglaunum sínum. Aldrei skal á greni liggja eftir að bæði dýrin eru unnin, en eitra skal skotmaður rækilega, ef yrðlingar eru eftir í greninu. Hreppsnefnd leggur til eitrið.

29. gr.

Áliti hlutaðeigandi reyndur skotmaður, að hagnafelt sje að gera byrgi eða skothús á þeim grenjum, er refar leggja vanalega í, skal hreppsnefnd láta gera það eftir fyrirsögn hans.

101

10. ágúst

30. gr.

Hver sem drepur hlaupatóu á þeim tíma, er skinnið er ónýtt sem versunarvara, skal fá 5 kr. að launum, á hvern hátt sem hann vinnur henni bana. Fyrir að vinna bitvarg má hreppsnefnd heita alt að 20 kr. verðlaunum.

31. gr.

Sá, sem gerir kröfu um verðlaun fyrir tóudráp, hvort það er heldur eftir 28. eða 30. grein, skal jafnan sýna skottin af hinum drepnu tóum til sannindamerkis. Skottin tekur hreppsnefnd og brennir þau síðar á fundi.

32. gr.

Hreppsnefndir skulu árlega útvega nægilegt eitur til refadráps og síðan annast um rækilega eitrun hver í sínum hreppi, á tímabilinu frá 20. desember til 20. mars árlega. Skal eitrad á afviknum graslausum stað, fjarri mannavegum og búfjárhögum. Skal síðan gefa sýslunefnd nákvæma skýrslu um eitrunina og árangur af henni, eftir því sem kunnugt er um hana. Vanræki hreppsnefnd eða einhver sem það hefir verið falið að eitra, varðar það sektum.

33. gr.

Missi maður yrðling, sem hann er að ala, skal hann sekur um 25 kr. fyrir hvern þeirra, sem renni í sveitarsjóð, þar sem yrðlingur sleppur. Skyllt er hverjum þeim manni, sem elur yrðlinga, að gefa hreppsnefnd skýrslu um tölu yrðlinganna og fylgi skýrslunni vottorð áreiðanlegs manns. Sömu leiðis er þeim, sem elur yrðlinga, skyllt að gefa hreppsnefnd skýrslu um það, hve marga yrðlinga hann hefir drepíð af þeim yrðlingum, sem hann hefir alið það ár. Vanræki uppeldismaður yrðlinga að gefa hreppsnefnd nákvæmar skýslur, samkvæmt þessari grein, varðar það sektum.

34. gr.

Allan kostnað við eyðingu refa í heimahögum, á almenningum og afrjettum þeim, er sveitarfjelög eiga, skal greiða úr sveitarsjóði. Þó kosta ábúendur grenjaleitir samkvæmt 24. gr.

VIII. *Almenn ákvæði.*101
10. ágúst

35. gr.

Þar sem upphæð sektar er eigi ákveðin við einstakar greinir í reglugjörð þessari, varða brot gegn henni 1—200 kr. sekt. Sektin rennur í sveitarsjóð þess hrepps, sem brotið er framið í.

36. gr.

Mál, sem rísa útaf brotum gegn þessari reglugerð, skal farið með sem opinber lögreglumál.

37. gr.

Með reglugjörð þessari eru úr gildi numin öll eldri ákvæði um refaeyðingar og fjallskil í Austur-Barðastrandarsýslu.

Reglugjörð þessi, sem sýslunefnd Austur-Barðastrandarsýslu hefir samið og samþykkt samkvæmt 71. gr. sveitarstjórnarlaganna, sbr. lög nr. 14, 22. mars 1890 og nr. 36, 24. nóvbr. 1893, staðfestist hjermeð til að öðlast gildi 1. september 1915.

Í stjórnarráði Íslands, 10. ágúst 1915.

Einar Arnórsson.

Jón Hermannsson.